

Yavuz Sultan Selim'in Son Seferi ve Vefatı

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinden İstanbul'a döndüğünde, vezirlerden bazıları, İstanbul-İskenderiye deniz yolunun ortasında çok tehlikeli bir korsan ocağı olan Rodos şövalyelerinin üzerine sefer yapılmasını söylerler. Bunun üzerine Yavuz Selim vezirlerine: **"Bizim bundan sonra sefer-i ahiretten gayri seferümüz yoktur."**¹ diyerek, vefatının yaklaştığını haber veriyordu. Şam'da iken de Muhyiddin-i Arabî'nin türbedarı kendisinin bundan sonra fazla yaşamayacağını söylemişti.²

Yine bir gün Hasan Can'ın; *"Dünya, yeni fetihler için gölgenizin üzerine düşmesini bekler Efendimiz."* demesi üzerine Yavuz: **"Korkarım ki bizim gölgemiz ikinci güneşindeki bir adamın gölgesi gibidir kardeşim. Boyu uzun zamanı kısadır."** demişti.

Yavuz Selim, **"Ne kadar barutunuz var? Rodos'un zaptı için ne kadar müddet lazımdır?"** diye sorar. Vezirlerin, "Dört aylık barut var." demeleri üzerine canı sıkılan Yavuz:

"Dedem Fatih Sultan Mehmet zamanında Rodos'un alınamamasının mahcubiyeti hâlâ devam ederken, siz bu mahcubiyeti iki kat daha artırmak mı istiyorsunuz? Bu iş için dört aylık barut yeter mi? Benim de beraber bulunmamı arzu etmektesiniz. Ben de giderim; fakat eli boş dönersem hiç birinizi sağ bırakmam. Oranın zaptı için, değil dört aylık barut, iki mislini sarf etmekle muvaffak olunursa ne mutlu!"

der. Yavuz Selim, Edirne'ye harekete karar verdikten sonra bir gün musahibi Hasan Can'la saray bahçesine iner, avdette yokuşu çıkarken Hasan Can'a arkasına bir şey battığını söyler, fakat o, Yavuz'un bu sözüne fazla ehemmiyet vermez. Yavuz, ikinci defa şikâyet edince, Hasan Can gömleğinin düğmelerini çözer ve sırtındaki çıbanı görür. Yavuz'un ölümüne sebep olan çıbanın hâlk arasında **"yanıkara"** denilen bir çıban olduğu rivayet edilir ki, bu **"şirpençe"** ismiyle maruf çıbandır. Sultan Selim, Hasan Can'a çıbanı sıkmasını emretmiş ise de Hasan Can: *"Padişahım bu büyük bir çıbandır, henüz hamdır, zorlamak caiz değildir, üzerine merhem sürelim."* der. Sultan Selim: **"Biz çelebi değiliz ki bir çıban için cerrahlara müracaat edelim."** cevabını verir ve o geceyi ıstırap içinde geçirir. Ertesi gün hamama giden Yavuz, çıbanı hamamda ovdurur ve hamamdan çıkınca Hasan Can'a: **"Seni dinlemedim amma kendimizi telef ettik."** der. Edirne seferine önceden karar verildiği için Yavuz, hasta olduğu hâlde **1520 yılının Temmuz** ayında sefere çıkmıştır.³

Evet, melek hasletli ve şahların şahı olan padişah, fena dünyasından son seferine çıkmak üzere yola çıktı. Vezirler ve devlet erkânı daha önce Ordu-yu Hümayun ile yola çıkmışlardı. Harami Dere'sinde konakladıkları gece, Yavuz Sultan Selim ağır şekilde rahatsızlandı. Seher zamanı yaklaşınca Ferhad Paşa'ya "ileri konağa varsın." diye emir buyurdular.

Ferhat Paşa'ya haber ulaştığında, ileriye hareket etti ve böylece birkaç gün gidildi. Çorlu yakınlarında Süt Gölü adlı menzile varıldı. Hastalığının sebebi bu mahâlde müşahede olundu. İlaç tedbiri için, iki ay o menzilde beklemek iktiza etti. Başta Reis'ül-Hükema olmak üzere bütün tabipler, eşi ve benzeri bulunmayan Hazır Ahi Çelebi, tedavi için büyük bir gayret sarf etti, lakin tedavi sonuç vermedi. Hastalığı günden güne daha da arttı.

Bazı hain kimselerin böyle günleri fırsat bilerek yağma ve talana teşebbüs edeceklerini bildiklerinden, padişahın hastalığı gizli tutuldu, vezirlere ve Ordu-yu Hümayuna çavuşlar gönderildi.

Yavuz Selim, 23 Eylül 1520 Perşembe günü sabaha yakın selamet diyarı olan cennet bahçelerine hicret eyledi. Böylece hilafet tacını ve tahtını, Hadim-ul Haremeyn vasfı ile teknil ettiği saltanatını, yegâne varisi olan tek evladı **Sultan Süleyman Han Hazretlerine** bırakmış oldu. [4](#)

İkinci Bayezit, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında yaşamış ünlü bir din ve fıkıh âlimi ve aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin IX. Şeyhülislam'ı olan Kemal Paşazade Ahmed Şemsettin Efendi, Yavuz Sultan Selim'in vefatı üzerine şu mersiye kaleme almıştır:

*"Az zamanda çok işler itmiş idi,
Sâyesi olmuş idi âlemgir.
Şems-i asr-idi asırda şemsin,
Zilli memdûd olur zamânı kasîr."*

*"O mert o dârgîr ol şîrî
Ansun ve kanlar ağlasun
Hayf Sultan Selim'e hayf ve dirîğ.
Hem kalem ağlasun hem tiğ..."*

Şair Yahya Kemal'in Yavuz Sultan Selim Han'ın ölümü üzerine yazdığı şiir:

*"Bir gün çalındı nevbet-i takdir rihlete,
Ukbâda yol göründü Hudâ'dan bu dâvete.
Doldukça doldu gözleri eşk-i firâk ile
Kudretlü pâdişâh vedâ etti millete..."*

"Tevhît maksadıyla geçirmişti ömrünü,
Ref'etti armanını dergâh-ı vahdete.
Dîidâr-ı fahr-i âlemi görmekti gâyesi,
Gark-ı huşû çıktı huzûr-u risalete."

Burada **Osman Yüksel Serdengeçti**'nin şu harika şiirini de dikkatinize sunmamadan geçemeyeceğim.

Bir Kahraman Bekliyoruz

"Kal'a gibi dik başın bulutlarla yarışsın,
Dalga dalga saçların rüzgarlarla karışsın!"

"Adını nakşedelim, eski-kadim surlara
Sesini haykıralım asırdan asırlara..."

"Savletinle titresin yeniden doğu-batı,
Ve kurulsun Allah'ın ebedi saltanatı..."

"Ufukları kaplasın bayraklarımız al al,
Göklere zaferimizi çizsin vahşi bir kartal!.."

"Kahramanlar büyüsün masalda dev misali,
Eğilsin öpsün gökler, canım nazlı hilali..."

"Orduların yeniden Tuna'ya akın etsin!
Bir yıldırım çaksın da uzağı yakın etsin!"

"İçimde hiç sönmeyen bir fetih sevdası var.
Yavuz gibi diyorum: **"Bu dünya insana dar!"**

"Bir sada duymak için sahralara düşeyim.
Helal olsun bu yolda, varım yoğum her şeyim!.."

"Volkan gibi lav atmış, ne susmuş ne sönmüşüm.
Ben bu iman uğruna çılgınlara dönmüşüm."

"Bir deha bekliyoruz, gençliğe mihrap olsun,

Ruhları tutuşturan bir ateş mihrak olsun."

"Sinesinde birleşsin sağa sola sapanlar,
Kahrolsun Hak dururken zorbalara tapanlar!"

"Çık, neredesin, zuhur et! Biz seni bekliyoruz.
Yıllardır yollarında yorgun emekliyoruz..."

"Musa ol! Hakk'a yüksel! Tecelli et de Tura.
Zulmet yıkılsın gitsin! Cihan gark olsun nura!"

"İstiyorum yeniden bir hilkat istiyorum,
Ne hayal, ne kuruntu, hakikat istiyorum.
Hakikat, hakikat, hakikat istiyorum!.."

Merhum Hasan Can'ın Dilinden Yavuz Sultan Selim'in Vefatı:

"Gecelerden bir gece otağ-ı hümayunda Yavuz Sultan Selim Han'ın halet-i itizarlarında yanlarında idim. Bu fakire hitap edip buyurdular ki: '**Hasan Can bu ne hâldir?**' 'Sultanım, Cenab-ı Hakk'a teveccüh edip ulaşılacak vakittir.' diye cevap verdim. Bunun üzerine; '**Sen bizi bunca zamandır kiminle bilirdin? Hakka teveccühümüzde kusur mu gördün?**' dedi. Ben de: 'Haşa! Padişahımı hiçbir zaman Rahman'a teveccühten gafil bulmuş değilim. Lakin bu zaman başka zamana kıyas olunmaz. Bu cihetten tembihe ikdam ve tekide ihtimam eyledim.' dedim. Bir müddet sessiz kaldıktan sonra '**Yasin-i şerif oku!..**' diye ferman buyurdular. Ben de Yasin-i şerifi okudum, o da benimle beraber okudu. İkinci kere '**Selamün kavlen min Rabbirrahim**' (Çok esirgeyici Rablerinden birde selam vardır) ayetini okuduğumuzda emaneti sahibine teslim etti."

"Sabah olunca eski usul üzere divan kuruldu ve erkân toplandı. Piri Paşa, şehzade Sultan Süleyman gelinceye kadar Cihan Padişahının vefat haberini gizli tuttu. O gün bile divan merasimi icra olundu. Hekim şah Muhammed Gaznevi, Hekim İsa ve Hekim Osman padişahın defin işlemlerine başladılar. Yıkandığı sırada mübarek sağ elleriyle iki defa setr-i avret eylediğini orada bulunanlar hayretle müşahede etmişlerdir. Sultan Süleyman Han İstanbul'a geldiğinde padişahın vefat haberi etrafa ilan edildi. Sanki yeryüzünü gam ve keder zulmeti kapladı. Âlem cansız bedene döndü. Âdeta güneşin şemaları tamamıyla söndü. Feryat ve figanlar arş-ı âlâyı doldurdu."

"Yavuz'un naaşı Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin cami-i şerifine getirildi, namazı burada kıldıktan sonra, Mirza Sarayı adıyla şöhret bulan yüksek ve ulu bir yerde kendi yaptırdığı camiinin yanına defnedildi."

"Bu fani dünyâda milletinin maddi ve manevi terakkisi için gayret edip **'İttihad-ı İslam'** için seferler yapan Cihan padişahının, âlem-i ukbada da Cenab-ı Hakk'ın rızasına, sonsuz rahmet ve mağfirete nail olduğunu ve iltifat-ı Peygamberiyeye mazhar olduğunu maneviyat âleminin sultanları müşahede ettiler. Bu manevi tebşirat Sultan Selim'in ind-i ilahideki manevi makamını da teyit ve tekit eylemiş oluyordu. Selim Han ile beraber seferlere iştirak ederek şahadet şerbetini içen o âlicenap ve kahraman yiğitlerin de ruhlarının onun ruhaniyeti ile beraber lütfedilen manevi makamlarda huzur ve saadet içinde olduğunu müşahede ettiler. Manevi sultanlar tarafından bildirilen bu hâller, gönüllerde büyük yankı uyandırdı. Zaten onun ali himmeti ile nice nimetlere nail olan hâlk, padişahlarının âlem-i ahirette de mesut ve bahtiyar olması için en samimi hissiyatı ile niyaz etmekte idiler. Böylece merhum Padişahın Mısır seferine çıkmazdan önce vuku bulan rüya hadisesi üzerine göstermiş olduğu teessür ve mahcubiyetin aksine, onun da şanlı ecdadı gibi velayetten hissedar olduğu tasdik edilmiş oldu."

Aradan asırlar geçmesine rağmen, özellikle devletin sıkıntılı zamanlarında gerek Topkapı da gerekse Yavuz Sultan Selim'in türbe-i şerifinde birçok acip hadiset cereyan etmiş ve bunlar Osmanlı efkarında menkıbe olarak nesilden nesile aktarılmıştır.

Şu ibretli hadise de bunu teyit etmektedir:

Cennetmekân Sultan II. Abdülhamid Han döneminde Yavuz Sultan Selim' in türbedarlığını yapan bir zat, geçim sıkıntısı çekmekte imiş. Bir gün sıkıntılı bir ruh haleti içinde: '*Bir de evliyâdan olduğunu söylerler. Yıllarca türbedarlığını yaptım, ama yine de yoksulluk içindeyim.*' der.

Aynı gece Yavuz Sultan Selim, Abdülhamid Han'ın rüyasına girer ve kendisini ikaz eder. Bunun üzerine Abdülhamit Han, sabah erkenden türbedarı huzuruna çağırır ve ihtiyaçlarını temin eder.

Yavuz Sultan Selim'in çok kısa geçen saltanatına rağmen, yapmış olduğu mühim icraatlarından dolayı, Osmanlı tarihi üzerinde en derin izler bırakan padişah olarak tarihe geçmiştir.

Yavuz Sultan Selim'in vefatından beri ondan başka hiçbir padişaha nasip olmayan türbedarlık hizmeti hâlâ devam etmekte ve kıyamete kadar da biiznillah devam edecektir. Hâkim bir tepenin üzerinde bulunan türbesini her ziyaret ettiğimde kabrindeki o ulviyete hayran kalır, yattığı o mekânın kendisiyle iftihar ettiğini hisseder gibi olurum. "*Ne bahtiyar ve ne talihli bir mekânsın ki, celadetli, şehametli, şanlı ve şerefli ulül azam bir pahişahı bağrında misafir ediyorsun.*" demekten kendimi alamam ve heyecanımı gizleyemem.

Evet, Sultan'ül Arifin olan Bediüzzaman Hazretlerinin; **“Kimin himmeti milleti ise o tek başına bir millettir.”** sözüne hakkıyla masadak olanlardan biri de Yavuz Sultan Selim Hazretleridir. Unutmayalım ki, *dünyâda en zor iş, vefakâr, âlicenap ve vatanperver insan yetiştirmektir.* Zahir ve batın kemalat ile tezyin olan Yavuz, gözleri kamaştıran bir endama, akılları hayrette bırakan büyük bir istidat ve kabiliyete sahip idi. O cihan padişahı, celadeti ile Şark'ı ve Garb'ı lerzeye getirmiş ve daima sırat-ı müstakim üzere yaşamıştır. Hamiyetperver her insanın hususen tarih erbabının onun yapmış olduğu büyük hizmetlerini ve ali himmetini taktir etmemesi mümkün değildir. Bu bakımdan Yavuz Sultan Selim Han'ı okumak, anlamak ve gelecek nesillere anlatmak her vatanperverin özellikle de tarihçilerimizin mühim bir vazifesidir. Onun bu hizmetlerini nazara vermek aynı zamanda millî ve vicdanî bir sorumluluktur.

Felek çarklarını durdurana kadar Allah'ın rahmeti yağmurlar gibi senin üzerine yağsın, ey ulu ve veli padişah! Kabrin pürnur, makamın cennet olsun!

Sıkça Sorulan Bir Soru:

- *Bazı padişahların saltanat ve taht uğruna evlatlarını, kardeşlerini ve bazı akrabalarını öldürmeleri İslam'ın hükümlerine aykırı değil midir?*

El-Cevap

Şunu da önemle ifade edelim ki, padişahlar da insandır ve hatadan beri değillerdir. Padişahlardan bazıları hislerine kapılarak veya saltanatlarını muhafaza etmek niyetiyle bu hususta yanlış karar verdikleri ve haksız yere evlatlarını veya kardeşlerini katlettikleri bir vakadır. Bunların yalancı ve fitne kişilerin kışkırtmaları ile sırf vehmî ve hissî olarak evlatlarını öldürmeleri hiçbir cihetle tasvip edilemez. Bu durum, değil İslamiyet'e, insaniyete de sığmayan büyük bir hatadır. Ancak sürekli olarak bunları nazara vermek doğru değildir. Tenkitte insafı ve ölçülü olunmalıdır.

Ayrıca Peygamber Efendimiz (sav.)

“Ölülerinizi hayırla yâd ediniz.”(Tirmizi, Cenâiz, 34)

buyurduğu gibi, vefat eden kimselerin hayırlı hizmetlerini ve güzel yanlarını nazara vermek, onları hayırla yâd vicdani bir vazifedir. Hem Cenab-ı Hak, mahşer günü haseneleri seyyielere ağır gelen kullarını cennete koyacağını müjdelemiştir. Hâlbuki Osmanlı padişahlarının yapmış olduğu hizmetler, yere göğe sığmayacak kadar alidir.

Tarihe baktığımızda ecdadımızın birlik içinde olduğu zamanlar dünyanın en güçlü devletine sahip olduklarını, insanlığa ilim, medeniyet, fazilet dersi öğrettiklerini

takdir ve memnuniyetle görürüz. Dâhil kargaşa ve fitnelerin çıktığı, devlete isyan ve tuğyanların başladığı zamanlarda da ülkenin kan gölüne döndüğünü, düşman istilasına maruz kaldığını hatta istiklalini kaybettiğini esefle müşahede etmekteyiz.

Evvela şunu ifade edelim ki, Osmanlı sultanlarının hangisinin devletin selameti ve umumun hukukunu muhafaza hesabına kardeşini veya evladını cezalandırmış, hangisi siyasi hırs, makam sevgisi ve saltanat hevesi ile evlatlarının hayatına kastetmişlerdir? Bu suallerin ayrıntılı ve isabetli cevabını bulabilmek için arşivlere inmek, tarihi kayıt ve belgeleri dikkatle süzmek gerekir. Bu görev de bu sahada çalışmalarını sürdüren tarafsız tarih araştırmacılarına düşmektedir. Biz, ayrıntılı izahları bu konunun uzmanlarına havale ederek, meseleyi sadece “Kur’an ve sünnette devlete isyan etmenin hükmü” üzerinde kısaca duracağız.

Öyle ise, milletin birlik ve beraberliğini bozup fitne çıkartmanın ve bu fitneyi sürekli körükleyip devlete karşı fiilen isyana teşebbüs etmenin İslam dinindeki hükmünün ne olduğunun bilinmesi gerekir. Eğer bu nokta iyi bilinmezse, yapılacak değerlendirmeler tek taraflı olacağından eksik kalır; hikmet ve hakikate uygun düşmez. Bu bakımdan yapılacak ilk iş, İslam dininde isyana teşebbüsün ve devlete ihanet etmenin nasıl bir cürüm olduğunun ortaya konulmasıdır. İkinci adım ise, devlete karşı isyan edip, onu yıkmaya çalışmak mı daha büyük bir cinayettir, yoksa padişahların kendi evlat veya kardeşlerini devletin bekası ve milletin selameti adına onların hayatlarına kıymaları mı? Sorusuna doğru cevap vermektir.

Devlet bir şahs-i manevidir. En kötü bir devlet, devletsizlikten binler kat daha iyidir. Bugün devleti olmayan ve başka devletlerin esareti altında inleyen milletlerin ne durumda oldukları herkesin malumudur.

Dinimizde devlete karşı ayaklanmak, kuvvet kullanarak iktidarı ele geçirmeye çalışmak ve fitne çıkarmak kesinlikle yasaktır. Bir ayette mealen şöyle buyurmaktadır:

“Fitne katilden daha şiddetlidir.”[5](#)

Elbette ki devletin fitneyi def etmek için bazı caydırıcı müeyyideler uygulaması en birinci vazifesi ve hikmetin gereğidir. Yine başka bir ayette şöyle buyrulur:

“Eğer müminlerden iki grup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet onlardan biri, hâlâ (Allah’ın hükmüne boyun eğmeyip) ötekine saldırırsa, Allah’ın emrine dönünceye kadar (bu) saldıran tarafla savaşın. Eğer (Allah’ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever.”[6](#)

Bu ayette geçen **“bağy”** kelimesi, anarşi çıkarmak, isyan etmek ve haddi tecavüz anlamlarına gelmektedir. Böyle bir harekette bulunanlara “bağy” denilir. Zira, **“Allah’a, peygambere ve sizden olan ulu’l-emre itaat ediniz.”** ayeti kerimesi önce Allah’a, sonra Resulüne daha sonra da devlet reisine itaati emretmektedir. Bu hakikate binaen isyan eden kişi padişahın evladı da kardeşi de olsa ona müsamaha gösterilmez ve devletin payidar olması için İslam dininin hükmü icra edilir.

Başta Peygamber Efendimiz (sav.) olmak üzere, bütün ehl-i sünnet âlimleri, devlet reislerine itaat edilmesi üzerinde ısrarla durmuşlar ve isyanı kesin bir şekilde yasaklamışlardır. **Şöyle ki:**

Ehl-i sünnet âlimleri, devlet reislerinin adaletli, idari işlerden iyi anlayan dirayetli kimselerden seçilmesi lüzumu üzerine ittifak etmişlerdir. Böyle liyakatli devlet reislerine itaat etmek vacibdir.

Yine ehl-i sünnet âlimleri, faraza cebir ve kuvvet kullanarak zorla iktidara gelmiş olan devlet reislerine de liyakat şartına bakmadan itaati gerekli görmüşlerdir. Onlar hak ve hakikatı daima itaat içinde aramışlar, isyana hiçbir şekilde cevaz vermemişlerdir.

Çünkü devlete yapılan isyan, büyük bir fitne ve şerre yol açar. Malumdur ki, isyan ile ortaya çıkan nifak, kargaşa ve anarşinin kapısını kapamak fevkalade zordur. Hatta bazen bu kargaşa, milletlerin ve devletlerin hayatına bile mal olabilmektedir.

Peygamber Efendimiz (sav) müminlerin huzur ve sükûnuna, birlik ve beraberliğine büyük ehemmiyet vermiş, umumi asayişin devam etmesi için, devlet reislerinden gelebilecek zulüm ve baskılara karşı ümmetinin isyan etmeyip tahammül göstermelerini tavsiye etmiştir. Hz. Huzeyfe’den nakledilen şu hadis-i şerif bu mevzuâ ışık tutmaktadır:

Resulullah Efendimiz şöyle buyurdular:

“Benden sonra benim doğru yolumdan gitmeyen ve benim sünnetimle amel etmeyen hükümdarlar olacaktır.”

Bunun üzerine sahabeden biri: *“Ben buna yetişirsem ne yapayım, ya Resulallah?”* diye sordu.

Allah Resülü (sav.):

“Dinler ve itaat edersin. Sırtın dövülse ve malın alınsa bile dinle ve itaat et.”, diye buyurdular.”[7](#)

Resulullah Efendimizin ümmetine, devleti idare edenlerden gelecek haksızlık ve zararlara sabırla mukabele tavsiyesi, onları zulme boyun eğmeye davet değil; bilakis isyan yoluyla, devlet ve millet bütünlüğünü zedeleyecek daha büyük zulüm ve zararlardan kaçındırmak hikmetine mebnidir.

Allah Resulü (sav.) Hakiki Adaletle Hükmetmeyen Devlet Reislerine Bile İsyan Etmeyi Yasaklamıştır:

Malumdur ki, Kur'an-ı Azimüşşan, değil zulüm yapmayı, zulme edna bir meyil ve rıza göstermeyi bile şiddetle yasaklamıştır. Bu bakımdan Sevgili Peygamberimizin, zâlim reislere itaat emrini, zulme razı olmak değil, onun büyümesini önlemek olarak anlamak lazımdır. Bu emir, zulmün def'ine çalışmamak şeklinde de telakki edilmemelidir. Zira, itaat içinde de zulmü giderecek çeşitli fırsatlar ve uygun yollar bulunabilir. Ancak bütün çabalara rağmen, meşru bir çare bulunmazsa cüz'i ve şahsi hukukunu umumun selametine, ammenin menfaatine feda etmek idrak sahibi her Müslüman'dan beklenen olgun bir davranıştır.

İbn-i Abbas (r.a) dan rivayet edilen başka bir hadiste de şöyle buyrulmaktadır:

“Bir kimse herhangi bir emirin yapmış olduğu zararlı bir şeyi görürse sabretsin (isyan etmesin). Çünkü her kim devlet başkanına (itaatten) bir arşın ayrılırsa, cahiliyet ölümü ile ölür.”

Hadis Profesörü Kâmil Miras Bey bu hadisi şöyle açıklar:

“Vahiy ile müeyyet olan Peygamberimiz (sav.) amme velayetini taşıyan bir kısım amirlerin gayr-i meşru hareketlerde bulunacaklarını Nübüvvet nuruyla görüyor ve biliyordu. Bu vaziyet karşısında Müslümanlara sabır ve sükun ile hareket etmelerini ve bozgunculuktan kaçınmalarını vasiyet ediyordu. Ve

'Her kim sabırsızlanarak bilintihap amme velayetine haiz olan sultandan, yani millî otoriteyi temsil eden devlet reisinden ve İslam ümmetinden bir karış ayrılırsa, cahiliyet ölümü ile ölür.'

buyuruyor ki, bunun manası 'başsız ve içtimai nizamdan mahrum cahil milletlerin asi bir ferdi olarak ölür' demektir. Yoksa dinsiz olarak ölür demek değildir.”

Yine başka bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur:

“Sizden her kim bir münkeri (kötülük) görürse onu eliyle düzeltsin. Eğer ona muktedir olamazsa diliyle, diliyle de yapamazsa kalbiyle (buğz etsin); bu da imanın

en zayıf derecesidir.” Bu hadis-i şerif Feteva-i Hindiyede şöyle izah edilmiştir: Bir kötülüğü kuvvet kullanarak defetmek devletin vazifesidir. Zira kuvvet kullanmak salahiyeti ferdin değil, devletindir. Dil ile düzeltmek yani tebliğ vazifesini yapıp insanları irşat etmek âlimlerin, kalben buğz etmek de avam-ı nasın görevidir.

Bediüzzaman Hazretleri 31 Mart hadisesinde devlete isyan eden askerlere karşı yaptığı konuşmada huzur ve saadetin, birlik ve beraberliğin ancak itaat ile olabileceğini şöyle ifade etmişlerdir:

“Şeriatla, Kur’ânla, hadîsle, hikmetle, tecrübeyle sâbittir ki: Sağlam, dindar, hakperest ulûlemre itaat farzdır. Sizin ulûlemriniz, üstadınız; zabitlerinizdir. Nasıl ki mahir mühendis, hâzık tabib; bir cihette günahkâr olsalar, tıp ve hendeselerine zarar vermez. Kezalik, münevver-ül-efkâr ve fenn-i harbe âşına, mektepli, hamiyetli, mü’min zabitlerinizin bir cüz’î nâmeşrû hareketi için itaatınıza hânel vermekle, Osmanlılara, İslamlara zulmetmeyiniz! Zira itaatsizlik, yalnız bir zulüm değil, milyonlarca nüfusun hakkına bir nevi tecavüz demektir. Bilirsiniz ki; bu zamanda bayrak-ı tevhid-i İlâhî, sizin yed-i şecaatinizdedir. O yedin kuvveti de itaat ve intizamdır.”⁸

Allah Resulü (sav.) hakiki adaletle hükmetmeyen devlet reislerine bile isyan etmeyi yasaklamıştır. Hâlbuki Osmanlı Sultanlarının ekserisi ellerinden geldiği kadar hak ve adaletle hükmetmişlerdir. Gerçek bu iken, nasıl olurda Padişahlara karşı isyan edilir. Elbette ki devlet başkanına karşı isyan eden cezasız kalmayacaktır.

Görüldüğü gibi, devlet idarecilerine itaatin ehemmiyeti mükerreren teyit edilmiş, milletin birlik, bütünlük, dayanışma ve muhabbetini zedeleyen her türlü faaliyet İslam dininde yasaklanmıştır. Vatanın ve milletin bütünlüğünün muhafazası, namus ve iffetin hıfzı, mal ve canın emniyeti hep devletin varlığı ve devamı ile kaim olduğu için, Peygamber Efendimiz (sav.) itaat üzerinde ısrarla durmuştur. Müslümanları her türlü isyan ve bozgunculuktan, nifak ve şikaktan şiddetle men etmiştir. İtaattaki hikmet ve maslahatı kavramayan nice milletler, Cenab-ı Hakk’ın en büyük ihsanlarından biri olan “devlet” nimetini ellerinden kaçırmışlar; birlik ve bütünlüklerini, istiklaliyetlerini muhafaza edememişlerdir. Tarih bunun acı misalleriyle doludur. Mesela Endülüs’te şehzadeler memleketi bölerek baş çekmeselerdi, belki bugün Avrupa’nın, hususen Fransa’nın varlığından söz edilmeyecekti. Dâhili isyan ve ihtilaflarla Osmanlı otoritesi sarsılmasaydı, muhtemelen bugün Ortadoğu endişesi olmayacaktı.

Burada devlete itaatin önemini anlatan ibretli bir tarihî hadiseyi anlatmak isterim. Miladi 399-469 yıllarında yaşamış ünlü Yunan filozofu ve fikir adamı olan Sokrat, gençleri sefahetten kurtarmak, iffet ve edeple yaşamalarını sağlamak, onlara Allah’ı

ve ahireti anlatmak için sürekli sohbetler ederdi. Bundan dolayı devlet yetkilileri kendisini hapse attı ve suçlu bularak idamına karar verdi. Talebeleri de kendisini hapishaneden kaçırmak için, hapishane müdürünü de ikna ederek bir araba temin edip yanına geldiler. O, sabahleyin idam olacağını bildiği hâlde yatağında rahat uyuyordu. Talebeleri kendisini uyandırdılar, karşısında talebelerini gören Sokrat şaşırıp ve ne için geldiklerini ve hapishaneye nasıl girdiklerini sordu. Onlar da kendisini hapishaneden kaçıracaklarını ve arabanın dışarıda hazır olduğunu söyleyince, Sokrat kesinlikle böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini, hapishaneden kaçarak devlete isyan etmiş olacağını ve bunun da hiçbir şekilde doğru olmadığını bildirirdi. Bunun üzerine talebeleri,

“Efendim siz bir fikir adamısınız, hem de hiçbir bir suçunuz yok, sizi suçsuz yere idam edecekler, buna nasıl göz yumalım.” deyince, Sokrat:

“İyi ya ne güzel, bir suçum yok. Devlet, baba makamındadır, bazen haksızlık yapabilir, ama bizler ona karşı gelemeyiz. Kesinlikle sizinle gelemem. Eğer beni seviyorsanız çocuklarımın faziletli olarak yetişmesine yardımcı olunuz. Bu bana yeter.”

der ve onların teklifini reddeder. Sabahleyin saat 9’da müsaade alarak Allah’a dua ve ilticada bulunur, daha sonra zehir dolu kupayı içerek inandığı mefkure uğruna hayatını feda eder.

Senelerce akıl almaz zulüm ve işkencelere maruz kaldığı hâlde, daima müsbet hareket metodunu uygulayıp, bedduayı bile menfi hareket sayan, hatta kendisine hapishanelerde yer hazırlayıp zulmedenlere bile hakkını helal eden ve talebelerine de sabrı ve müspet hareketi tavsiye eden asrın büyük müceddidi Bediüzzaman Hazretleri de devlete itaat etmenin ehemmiyetine şu ifadesiyle ortaya koymaktadır:

“Beni tevkif için gelen jandarmaya kemal-i itaatle ellerimi uzatır, önlerine düşer giderim.”

Dünyanın Nizam ve İntizamı İtaate Bağlıdır

Mazide yaşanan hadiseler, fert ve cemiyet olarak geçirilen tecrübeler, istikbale ışık tutan parlak bir aynadır. Tarihte cereyan eden olaylardan milletlerin alacakları pek çok ders ve ibretler vardır. Yarınları hazırlanmakta, bu tecrübelerden mutlaka yararlanmak, geçmişte düşülen hataların aynını yapmamaya çalışmak elzendir. Nitekim Cenab-ı Hak bir ayette mealen şöyle buyurmaktadır:

“De ki, yeryüzünde bir gezin de bakın, bundan öncekilerin sonu nasıl olmuş!..”⁹

Bu ayeti ve geçmişte yaşanan tarihi olayları hiçbir zaman hatırımızdan çıkarmamalı, Müslümanların birlik ve bütünlüğünü bozucu davranışlardan azami şekilde kaçınmalıyız.

Evet, dünyanın nizam ve intizamı itaate bağlıdır. Zira itaat, nizam ve intizamın temelidir. Feyiz ve bereketin, huzur ve sükunun, birlik ve beraberliğin esasıdır. Ona tabi olan maksuduna kavuşur; dünyevî ve uhrevî saadete nail olur.

Evvela bütün kâinatın Hâlık'ı olan ve her mahlukun mutlak itaatte olduğu Allah'a, saniyen bütün kâinatın yaratılış sebebi olan Hazret-i Peygamber'e (sav.) sonra da ulu'l-emre yani devlet reisine itaat etmek vaciptir. Ancak, devlet reisinden farklı düşündüğü hâlde bir isyana teşebbüs etmeyen kimseye dokunulmaz. Çünkü “itaat etmemek başkadır, isyan etmek daha başkadır.”

Fıkıh kitaplarındaki şer'î hükümleri nakleden ve kaynaklarını da teker teker gösteren Dede Efendi, Siyasetname adlı eserinde şöyle demektedir:

“Nizam-ı memleketin bozulmasına sebep olan, fitne ve fesada teşvik edenler, bu şeni fiilleri bizzat işlemedikleri vakitlerde dahi, katledilebileceklerine fetva verilmiştir. Ayrıca ulu'l-emre tanınan bu siyaset hakkının tatbiki için bilfiil fesadın tahakkuku ve sebep-i adi olan şahsın fil-hakika şerir ve müttehem olması da şart değildir. Zira vukuundan evveldef-i fesat, vukuundan sonra refinden daha kolaydır. Bir bidatçının bidatının yayılacağından korkan dindar padişahın, milletini onların şerrinden korumak ve nizam-ı alem için, isyana teşebbüs edeni idam etmesi caizdir.”

Hanefi ve Hanbeli mezhep imamlarının çoğu, nizam-ı alem için idam cezasının verilebileceğini söylemişlerdir.

İşte bunun içindir ki, Osmanlı Padişahları, devletin muhafazası için, tek elden idare edilmesinin şart olduğunu gördüklerinden, onu bölmeye çalışan kardeş ve evlatlarını devletin bekası ve milletin selameti için, kendi şahsi ihtirasları ile değil, Şeyhülislam'ın fetvasına istinaden hayatlarına son vermişlerdir. Onlar, bu konuda çok titiz ve uyanık olmuş ve bu tür hareketlere asla meydan vermemişlerdir. Bir kişinin ölmesine bedel, binlerce insanın ve devletin kurtulmasını sağlamışlardır.

Padişahların bir kısmı bu tip suikast, ihanet ve tahriplere karşı, bir cephesiyle

fedakârlık yapmış, milletin birlik ve selameti için, evlat ve kardeşlerinin idamlarına hükmetmişlerdir. Böylece daha dehşetli fitnelere meydan vermemişlerdir.

Padişahların kardeşlerini veya evlatlarını öldürmeleri çoğu zaman onların isyan etmeleri yahut isyana teşebbüs etmeleri hâlinde vuku bulmuştur. Evlatları, kardeşleri veya yeğenleri hakkında ölüm kararı veren Osmanlı padişahlarının, kararın infazından sonra çocuk gibi ağladıkları bilinen bir hakikattir.

Mesela, Sultan Selim Hazretleri, saltanat tahtına oturduğu zaman bir taraftan devletin istikbaline göz dikmiş olan düşmanlarla diğer taraftan da memleketin iç huzurunu bozmak isteyen şehzadeler ile karşı kaşıya kaldı. Her saltanat değişmesinde olduğu gibi, yine tahta göz dikmiş birçok şehzadenin başı gidecekti. Eğer onlar gitmeyecek olsa memleket elden gidecek, iç kavga çıkacak ve dolayısıyla memlekette kan gövdeyi götürecekti. Belki de bugün dünyanın göz bebeği olan İstanbul ve hâkimiyetin merkezi olan Anadolu elimizde olmayacaktı. **Bediüzzaman Hazretleri'nin de ifade ettiği gibi;**

“Hayr-ı kesîr için, şerr-i kalil kabul edilir. Eğer şerri-i kalil olmamak için, hayrı-ı kesîri intaç eden bir şer terkedilse; o vakit şerri-i kesir irtikap edilmiş olur....Meselâ: Kangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir; hâlbuki zahiren bir şerdir. Parmak kesilmezse, el kesilir; şerri-i kesir olur.”[10](#)

İşte bu korkunç tehlikelere meydan vermemek ve devletin bekası ve milletin selameti için Yavuz Sultan Selim gibi bazı padişahlar kardeşlerini ve evlatlarını idam etmek mecburiyetinde kaldılar.

Yavuz Selim'in kardeşi Şehzade Ahmed, onun padişahlığını kabul etmeyerek emrindeki askerlerle ona savaş ilan etti ve bu iç harbi kaybedince de kanunların gereği olarak idam edildi. Yine onun en çok sevdiği kardeşi Korkut eşkıyalar ile işbirliği yaptığı için idam ettirmişti. Yavuz'un kardeşinin damından sonra günlerce hüznün ve keder içerisinde ağladığı ifade edilmektedir. Ancak devletin bekasını ve milletin selametini, ona olan şahsi alaka ve muhabbetinin üstünde tutmuştur.

Yavuz Sultan Selim, idam kararlarını Şeyhülislam'ın fetvasıyla icra etmiş ve bu fetvaların kendisi ile birlikte kabrine konulmasını vasiyet ederek şöyle demiştir:

“Ben huzur-u İlahide bu fetvaları yaptığım icraatlarıma şahit tutacağım.”

Ne yazık ki, işin zaruret ve hassasiyetini anlamayan ve yapılan bu fedakârlığı kasıtlı olarak gaddarlık ve vahşet olarak yaymak çabasında olanlar az değildir. Osmanlıların âlem-i İslam'a ve insaniyete ettikleri maddi ve manevi nice hizmetleri görmeyip de bu gibi cüzi meselelere takılıp kalmak, aklın kârı ve vicdanın kabul edeceği bir şey değildir.

Peygamber Efendimizin (sav.),

“Elbette İstanbul fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan ve onu fetheden asker ne güzel asker.” [Ahmed bin Hanbel, IV, 335; Buhârî, et-Tarihu'l-Kebîr, I (ikinci kısım), 81; et-Târihu's-Sagîr, I, 341]

müjdesine daha yirmi bir yaşında iken İstanbul'u fethederek mazhar olan, bir çağ kapatıp yeni bir çağ açan, çürümüş ve köhne bir medeniyetin yerine, eşsiz bir medeniyeti tesis etmeyi başararak İslam'ın izzetini bayraklaştıran, otuz bir yıl gibi uzun bir saltanat zamanında hiç durmadan, yılmadan ve usanmadan ülkesine ülke katarak maddi ve manevi nice fütuhat yapıp milletin teali ve terakkisinde vesile olan o eşsiz cihangir Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleri'ni, bu millet takdir ve tazim edip dualarında yâd etmesin mi? Bu necip, asil ve taktirşinas olan bu millet, elbette onu ve onun gibi padişahları dualarına katıp yâd edecektir.

Evet, bir kısım padişahların evlat veya kardeşleri, fitnenin bizzat başına geçmiş, makam ve şöhret peşinde bir kısım vezir ve kumandanların da desteğini alarak “darbe”lere teşebbüste bulunmuş, devlet-i İslamiye'nin ve ümmet-i Muhammed'in birlik ve düzenini, muhabbet ve dayanışmasını bozmak üzere fiili isyana girişmişlerdir.

Siyasi makam ve hâkimiyet müdahâleyi kabul etmez.

Bediüzzaman Hazretlerinin de ifade ettiği gibi:

“... hâkimiyetin şe'ni, müdahâleyi reddetmektir. Hattâ en edna bir hâkim, bir memur; daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahâlesini kabul etmiyor. ...”

“Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklaliyetin iktiza ettiği 'men'-i iştirak kanunu' tarih-i beşerde çok acib herc ü merc ile kuvvetini göstermiş...”[11](#)

Başka bir eserinde de şöyle buyurur:

“Hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklal ve infiraddır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder.”[12](#)

Bu hâl, sadece belli bir devlete has değildir. Bu durum, tarih boyunca bütün milletlerin mukadderatında dehşetli sıkıntılar doğurmuştur. Ama şu var ki, diğer ülkelerde yaşanan olaylar ile Osmanlı’da yaşananları bu açıdan kıyas ettiğimizde, bizdeki zararların diğer ülkelere göre çok cüzi kaldığı söylenebilir.[13](#)

Dipnotlar:

[1](#) Hoca Sadreddin, *Tacü't-Tevarih*, II/338-390.

[2](#) Lütfi Paşa, *Tevarih-i Al-i Osman*, s. 284.

[3](#) Hoca Sadreddin, *Tacü't-Tevarih*, II/391-394.

[4](#) Yavuz Sultan Selim’in vefatıyla ilgili sahih ve ayrıntılı malumat için bkz. Ahmet Uğur, **Yavuz Sultan Selim’in Siyasi ve Askeri Hayatı**, s. 111-114.

[5](#) Bakara Suresi, 2/19.

[6](#) Hucurat Suresi, 49/9.

[7](#) **Tac Tercümesi**, III/44-45.

[8](#) Nursî, B.S. *Tarihçe-i Hayat*.

[9](#) Rum Suresi, 30/42,

[10](#) Nursî, *Bediüzzaman Said , Lem’alar*,

[11](#) Nursî, B.S. *Lem’alar (Yirmi üçüncü Lem’a)*

[12](#) Nursî, B.S. *Lem’alar (Otuzuncu Lem’a)*

[13](#) Kardeş katli meselesi ile alakalı olarak ayrıca bk. Ahmet AKGÜNDÜZ, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. 1 (Fatih Kanunnamesi), FEY Vakfı Yayınları, **Kemal Paşazade**, *Defter. IV*, v. 113a.; M. Arif, **Fatih Kanun-Namesi, Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası**, 1330 H.; Ahmet Uğur, **Osmanlı Siyasetnameleri**, s. 126 v. **Celal-Zade**, V. 101b.